

Teorie výchovy a řešení výchovných problémů

9. lekce: Osobnost učitele a sebereflexe jeho působení

Osobnost učitele

Učitel by měl mít vlastnosti:

- ▶ Pracovní – svědomitost, důslednost, vztah a láska k dětem
- ▶ Intelektuální – tvořivé myšlení, logičnost, konkrétnost
- ▶ Citově temperamentní – sebeovládání, trpělivost, optimismus
- ▶ Společensko–charakterové – laskavost, srdečnost, porozumění, slušnost, ohleduplnost, uctivost
- ▶ Charakteru a vůle – spravedlivost, cílevědomost, samostatnost, čestnost, upřímnost, zásadovost, vytrvalost

Učitel by měl mít dovednosti:

- ▶ neustále rozšiřovat obzor svých vědomostí
- ▶ tlumočit žákům vlastní myšlenky (expresivnost)
- ▶ Diagnostické
- ▶ Sebediagnostické = sebereflexe

Učitel by měl mít znalosti v oblasti:

- ▶ oborové
- ▶ pedagogické,
- ▶ psychologické,
- ▶ didaktické,
- ▶ komunikativní,
- ▶ sociální,
- ▶ manažerské,
- ▶ kulturní...

Typologie učitele

- ▶ Dle zaměření na obor nebo na žáky:
  - Logotrop
  - Paidotrop

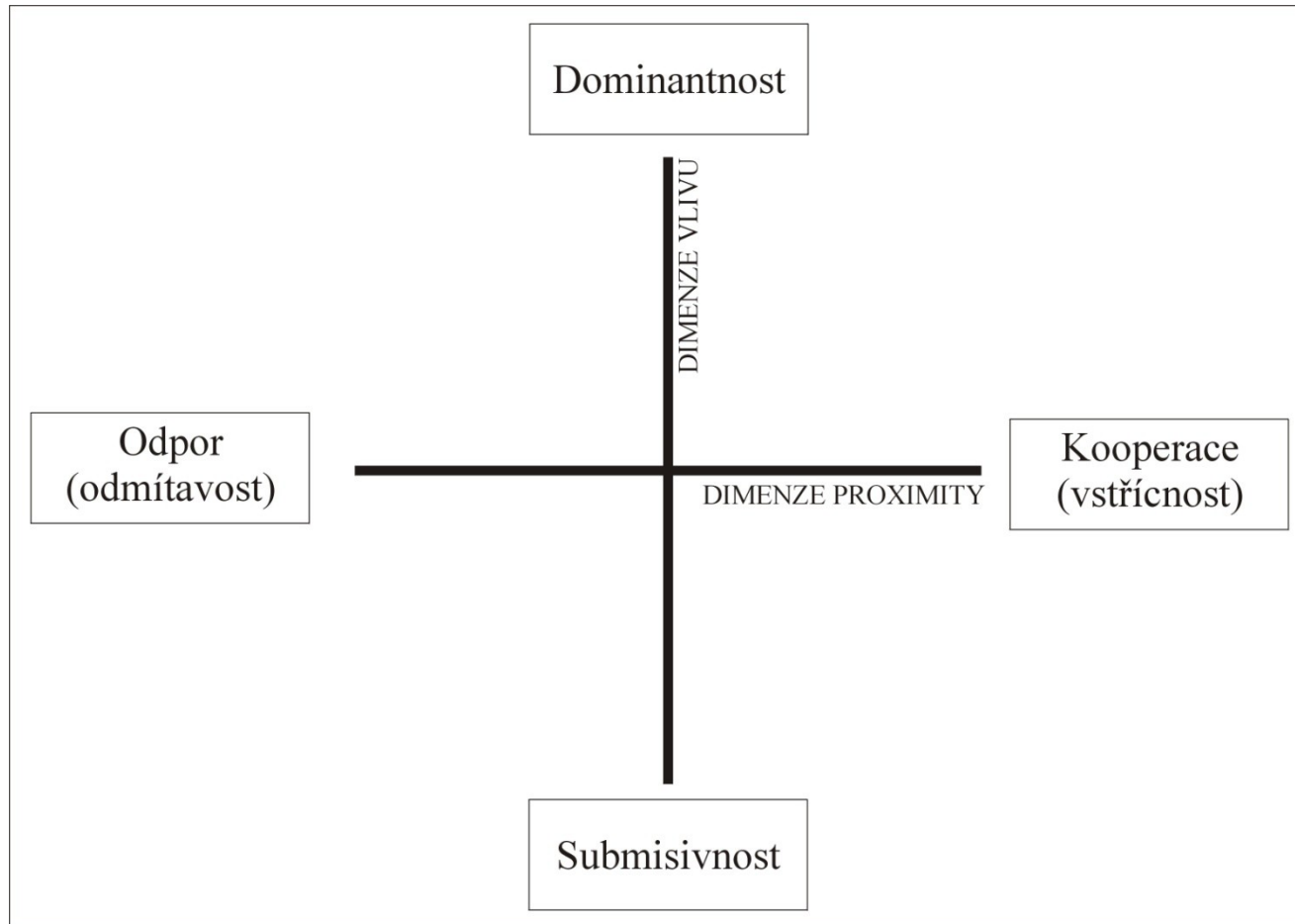
Typologie učitele

- ▶ **Typologie podle stylů výchovy (K. Lewin)**
  - Autoritativní
  - Demokratický
  - Liberální

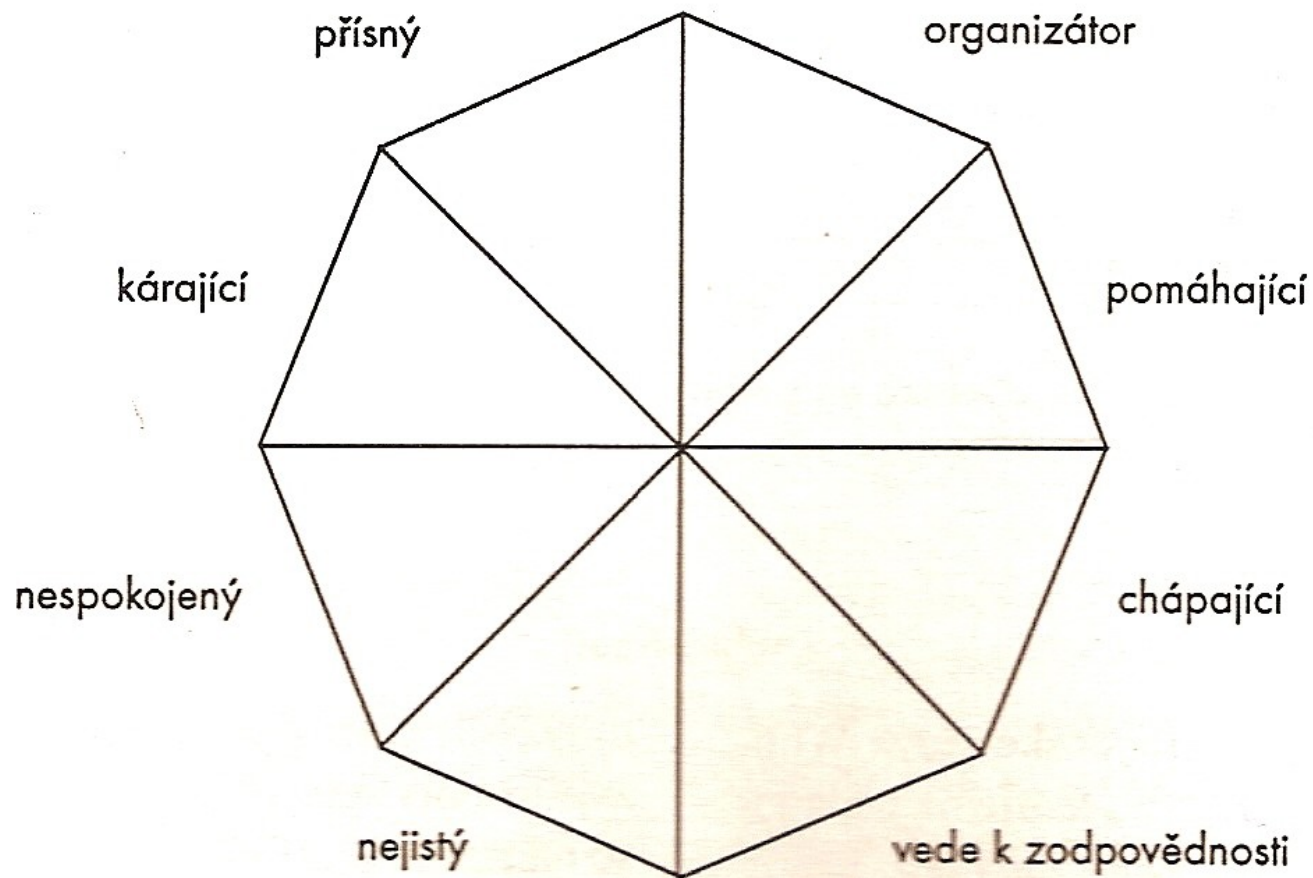
Typologie interakčního stylu učitele

- ▶ **Termín interakce** znamená vzájemné působení. Interakce je vždy dvojstranná, zúčastňuje se jí učitel i žák a chování jedné strany ovlivňuje chování druhé
- ▶ Každý učitel inklinuje k určitému způsobu interakce, který u něho převládá v rozličných interakčních epizodách, takže můžeme hovořit o jeho **interakčním stylu**.
- ▶ Interakční styl je relativně stabilní charakteristika učitele

Interakční styl učitele

Osm sektorů modelu učitelova interpersonálního chování v interakci se žáky

Cvičení: Jaký jsem učitel?

- ▶ Test interakčního stylu učitele

Vyhodnocení dotazníku

Sektor interakčního stylu	Počet položek v sektoru	Položky
Organizátor	8	1, 7, 16, 34, 42, 48, 58, 64
Napomáhající	8	6, 24, 29, 31, 33, 36, 57, 61
Chápající	8	2, 4, 8, 12, 14, 17, 43, 46
Vede k zodpovědnosti	8	9, 21, 25, 35, 40, 49, 53, 59
Nejistý	7	5, 11, 18, 20, 39, 45, 47,
Nespokojený	8	22, 26, 27, 37, 50, 54, 55, 62
Kárající	9	10, 13, 15, 19, 28, 41, 44, 51, 52
Přísný	8	3, 23, 30, 32, 38, 56, 60, 63

Sebereflexe učitelova působení

- ▶ **Sebereflexe:** uvažování o sobě, které by mělo vést k hlubšímu sebepoznání

Sebereflexe je:

- ▶ předpoklad řešení problémových pedagogických situací
- ▶ jedna z klíčových pedagogických kompetencí
- ▶ součást profesního rozvoje učitele

Nástroje sebereflexe

- psaná seberefektivní výpověď (popis, analýza, interpretace)
- učitelův deník
- videozáznam hodiny
- zpětná vazba od kolegy (hospitace)
- zpětná vazba od žáků

Co potřebujeme umět k sebereflexi:

- ▶ vnímat, popisovat a hodnotit své myšlení, postoje, emoce, způsoby jednání
- ▶ stanovit si jasný cíl a vytvořit soubor kritérií hodnocení
- ▶ používat řadu seberefektivních technik
- ▶ klást si seberefektivní otázky
- ▶ nalézat odpovědi
- ▶ srovnávat stav aktuálního „já“ s ideálním a požadovaným „já“
- ▶ odhalovat pravé příčiny sledovaných jevů
- ▶ vyvozovat závěry pro své zdokonalování

Příklady sebereflektivních otázek

1. Stačím pozorně sledovat práci žáků v hodině a poskytnu pomoc těm, kteří to potřebují?
2. Umím rozeznat, co žáky nejvíce baví a proč, zda dosahují úspěchů, nebo zda prožívají neúspěch?
3. Co mi pomáhá při navazování kontaktu se žáky?
4. Umím vytvořit strukturu vyučovací hodiny? Mají moje hodiny spád a dynamiku?
5. Umím sledovat projevy nepozornosti a nekázně žáků a nacházet jejich příčiny?

Kategorizace seberefektivních otázek

1. **Popisné otázky** si učitel klade o učivu, žácích, metodách, způsobech jednání v pedagogických situacích, svých emocionálních prožitcích.
2. **Hodnotící otázky** se týkají názorů, postojů, způsobech jednání ve vyučovací hodině.
3. **Kauzální otázky** směřují k odhalení příčin a zdrojů postojů a způsobů jednání (proč).
4. **Rozhodovací otázky** vedou ke změně postupů, způsobů jednání (jak).

Cvičení:

- ▶ Vysvětlete kolegovi v pěti minutách, jak se hraje *Člověče nezlob se*
- ▶ Položte si v každé kategorii alespoň jednu otázku ke svému „pedagogickému působení“ a pokuste se ji zodpovědět